

TURKISTONDA SOVET HOKIMIYATIGA QARSHI HARAKATLAR

To'ychiyev Umidjon Ulug'murodovich

IIV Jizzax akademik litseyi tarix fani o'qituvchisi

Abdujabborova Gulzira Qahramonovna

IIV Jizzak akademik litseyi tarix fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola shov-shuvli tarixni o'rganadi Turkiston, mintaqa Markaziy Osiyo, XX asrning boshlarida Sovet nazorati ostida bo'lgan davrda. Unda mahalliy aholi tomonidan olib borilgan turli xil harakatlar va mustaqillik harakatlari sovet hokimiyatiga qarshi chiqish va ularga qarshi turish. Qurolli qo'zg'olonlardan o'ziga xoslikni madaniy ifodalashgacha ushbu maqola Turkistondagi bolsheviklar rejimiga qarshi qarshilikning murakkab gobelenini o'rganadi.

Kalit so'zlar: Turkiston, sovet hokimiyati, qarshilik, isyon, o'rta osiyo, bolsheviklar, usullar, oqibatlar, oqibatlar, takliflar.

Аннотация. В этой статье исследуется бурная история Туркестан, регион Центральная Азия, во время советского контроля в начале двадцатого века. В нем представлены различные движения и движения за независимость, предпринятые местными жителями. Противостоять и противостоять советской власти. От вооруженных восстаний до культурного выражения идентичности - эта статья исследует сложный гобелен сопротивления большевистскому режиму в Туркестане.

Ключевые слова: Туркестан, советская власть, сопротивление, восстание, Средняя Азия, большевики, методы, последствия, последствия, предложения.

Annotation. This article explores the turbulent history of Turkestan, the region of Central Asia, during the period of Soviet control at the beginning of the 20th century. In it, various actions and actions of independence carried out by local residents to oppose and oppose Soviet power. From armed uprisings to cultural expression of identity, this article explores the complex tapestry of resistance against the Bolshevik regime in Turkestan.

Keywords: Turkestan, Soviet power, resistance, rebellion, Central Asia, Bolsheviks, methods, consequences, consequences, proposals.

Markaziy Osiyoda joylashgan Turkiston xorijiy kuchlarga qarshi qarshilik va isyonning boy tarixiga ega. XX asrning boshlarida bu ulkan va madaniy jihatdan xilma-xil mintaqa sovet hukmronligiga qarshi bo'lganlar uchun jang maydoniga

aylandi. Ushbu maqolada Turkistonda Sovet hokimiyatiga qarshi olib borilgan turli harakatlar, qo'llanilgan usullar, erishilgan natijalar va ularning doimiy oqibatlari o'rganiladi.

Turkistonda Sovet hokimiyatiga qarshi qilingan harakatlarni tushunish uchun biz tarixiy hujjatlar, jumladan, dastlabki manbalar, ilmiy maqolalar va kitoblarni har tomonlama ko'rib chiqdik. Biz 20-asr boshlarida Sovet hukmronligiga qarshilik ko'rsatgan turli guruhlar va shaxslar tomonidan qo'llanilgan strategiya va taktikalarni tahlil qildik.

"Turkiston" atamasi tarixan Markaziy Osiyodagi zamonaviy Qozog'iston, O'zbekiston, Turkmaniston, Qirg'iziston va Tojikistonni o'z ichiga olgan mintaqani anglatadi. 20-asrning boshlarida bu mintaqa Rossiya imperiyasi va keyinchalik Sovet Ittifoqi. 1917 yilgi rus inqilobidan keyin Turkistondagi turli guruhlar va shaxslar Sovet hokimiyatiga qarshi harakatlar qildilar. Bu erda ba'zi asosiy voqealar va harakatlar:

- **Basmachi harakati:** Basmachi harakati Turkistonda, xususan, 1920-yillarda sovetlarga qarshi yirik qarshilik harakati edi. u bolsheviklar hukmronligiga qarshi bo'lgan turli qabila va millatchi guruhlardan iborat edi. Harakat sovet kuchlariga qarshi partizan urushi bilan ajralib turardi. Unga o'xshash raqamlar rahbarlik qilgan Enver Posho va Ibrohim Bek, ilgari ishtirok etgan Markaziy Osiyo teatri davomida birinchi Jahon urushi sovetlar oxir-oqibat bosmachi harbiy kuch va siyosiy imtiyozlar kombinatsiyasi orqali harakat.

- **Qo'qon Muxtoriyati:** Rossiya inqilobidan keyingi dastlabki yillarda Turkistonda sovet nazoratidan mustaqil avtonom hukumatlar o'rnatishga bir necha bor urinishlar qilingan. Fayzulla Xo'jayev boshchiligidagi Qo'qon Muxtoriyati 1917 yilda o'zini Sovet hukmronligiga qarshi deb e'lon qildi va Qo'qon shahrida o'zini o'zi boshqarishga intildi. Biroq, bu qisqa muddatli edi, chunki sovet kuchlari oxir-oqibat mintaqani o'z nazoratiga olishdi.

- **Buxoro va Xiva:** Buxoro va Xiva Turkistondagi ikkita tarixiy shahar-davlat edi. Rossiya inqilobidan so'ng ular Rossiya imperiyasidan ham, Sovet Rossiyasidan ham mustaqilligini e'lon qilishdi. Biroq, Buxoro ham, Xiva ham oxir-oqibat 1920-yillarning boshlarida Sovet nazorati ostiga olinib, yangi tashkil etilgan o'zbek Sovet Sotsialistik Respublikasining bir qismiga aylandi.

- **Millatchilik harakatlari:** dastlabki Sovet davrida Turkistonning turli qismlarida turli millatchilik va antisovet harakatlari paydo bo'ldi. Ushbu harakatlar ko'pincha o'zlarining etnik guruhlarining madaniy va siyosiy mustaqilligini ta'minlashga

intildilar. Sovetlar repressiya va ushbu mintaqalarni sovet tizimiga qo'shishga urinishlar bilan javob berishdi.

Shuni ta'kidlash kerakki, Sovet hukumati Turkiston ustidan nazoratni o'rnatish va qo'llab-quvvatlash uchun harbiy kuch, siyosiy manevralar va tashviqotlarni birlashtirgan. Vaqt o'tishi bilan mintaqa Sovet Ittifoqiga to'liq qo'shildi va Sovet boshqaruviga qarshi har qanday uyushgan qarshilik muntazam ravishda bostirildi. Natijada Turkiston Sovet Ittifoqi tarkibiga kirdi va keyinchalik 1991 yilda SSSR parchalanganidan keyin suveren davlatlar sifatida mustaqillikka erishdi.

Turkistonda Sovet hokimiyatiga qarshi harakatlar turli xil bo'lib, madaniy, diniy, siyosiy va iqtisodiy omillarning kombinatsiyasi bilan bog'liq edi. Basmachi harakati taniqli va barqaror qarshilik harakati sifatida ajralib turadi, bu mahalliy rahbarlar va jamoalarning ulkan Sovet harbiy qudrati oldida qat'iyatliligini namoyish etadi. Madaniy va diniy elementlarning qarshilikka qo'shilishi muxolifatni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlashda shaxsning ahamiyatini ta'kidlaydi.

Chet el aralashuvini izlashga urinishlar asosan muvaffaqiyatsiz tugadi, bu o'sha davrda Turkistonning global geosiyosat sharoitida alohida pozitsiyasini ko'rsatdi. Bundan tashqari, davriy qo'zg'olonlar va noroziliklar mahalliy norozilikning timsoli bo'lsa-da, mustahkam Sovet rejimiga samarali qarshi chiqa olmadi.

Xulosalar:

Turkistonda Sovet hokimiyatiga qarshi harakatlar mahalliy aholining o'z madaniyati, dini va turmush tarzini himoya qilishga chidamliligi va qat'iyyati bilan ajralib turardi. Biroq, sovet qizil armiyasining ulkan harbiy kuchi, bolsheviklarning shafqatsiz bostirish taktikasi bilan birgalikda, oxir-oqibat qarshilikning aksariyat shakllarini bo'ysundirdi.

Madaniy Merosni Saqlang:Hozirgi Markaziy Osiyo davlatlari qarshilik ko'rsatishning muhim harakatlantiruvchi kuchi bo'lgan madaniy merosini saqlab qolish va nishonlash bo'yicha sa'y-harakatlarni davom ettirishlari kerak. Madaniy saqlash tashqi bosimlarga qarshi o'ziga xoslik va barqarorlikni saqlashga yordam beradi.

Mintaqaviy Hamkorlikni Rivojlantirish:Markaziy Osiyo davlatlari mintaqaviy hamkorlik va barqarorlikni ta'minlash uchun birgalikda harakat qilishlari mumkin. Iqtisodiy rivojlanish va xavfsizlik kabi umumiy muammolarni hal qilish orqali ular tashqi ta'sirlarga qarshi turish va suverenitetni saqlab qolishlari mumkin.

Tarixni o'rganing va eslang: Turkistonda xorijiy kuchlarga qarshi qarshilik ko'rsatish tarixini o'rganish va eslash juda muhimdir. Ushbu bilim joriy siyosatni

xabardor qilishi va kelajakda shunga o'xshash muammolarning takrorlanishining oldini olishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, Turkistonda Sovet hokimiyatiga qarshi harakatlar ko'p qirrali bo'lib, tarixiy, madaniy va siyosiy omillarning murakkab o'zaro ta'sirini aks ettirdi. Oxir oqibat ko'plab qarshilik harakatlari bekor qilingan bo'lsa-da, bu qarshilik merosi Markaziy Osiyo xalqlarining o'ziga xosligi va xotirasida saqlanib qoladi.

Adabiyotlar.

1. Rajabova. R O`zbekiston tarixi. 1917-1993 yillar 2. Rajabov Q. Haydarov .M Turkiston tarixi
2. Rajabov Q. Farg`ona vodiysida istiqloqlilik harakati:mohiyati va asosiy rivojlanish bosqichlari (1918-1924) T.f.n,ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya-T:1994,34 bet
3. M.Aliboyev “XX asr boshlarida milliy ozodlik jarayonlari(Farg`ona vodiysi misolida)” mavzusidagi bitiruv malakaviy ishi 2016 y.
4. O`zbekiston sovet mustamlakachiligi davrida. “Sharq”nashriyoti: 195 bet.
5. O`zbekiston tarixi. T.,”O`AJBNT” Markazi, 2003 8. M .Hasaniy. “Turkiston bosqini” Toshkent-“Nur”-1992 yil